

Tipologia lingüística

Juan Carlos Ruiz Antón

PID_00177307

Material docent de la UOC

Juan Carlos Ruiz Antón

Professor titular de lingüística
general de la Universitat Jaume I
de Castelló.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent ha estat coordinat pel
professor: Salvador Climent Roca (2012)

Primera edició: Febrer 2012

© Juan Carlos Ruiz Antón

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2008

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Material realitzat per Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-3.163-2012

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i de la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric, com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia, o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

La tipologia lingüística és una branca de la lingüística que estudia la classificació de les llengües segons les seves similituds estructurals. En aquesta assignatura esbrinarem aquestes similituds, centrant-nos en les regularitats en l'àmbit de la morfosintaxi. Complementàriament, l'examen de les similituds ens condueix també al reconeixement de les diferències, que moltes vegades són variacions dins un patró identificable.

El curs consta de sis mòduls, que presentem tot seguit.

El mòdul "Tipologia i universals" presenta l'enfocament funcional de tipologia lingüística, que no cerca d'establir classificacions omnicomprendives de les llengües (que la realitat ha demostrat que no són possibles) sinó d'identificar i reconèixer les estructures recurrents que es fan servir per a expressar diferents categories gramaticals com ara el temps verbal, el nombre o la subordinació relativa.

El mòdul "Nocions bàsiques de tipologia funcional" introdueix un seguit de conceptes que són rellevants per a l'anàlisi tipologicofuncional de les estructures gramaticals. Entre aquests conceptes, la distinció entre funció i estratègia, la classificació semàntica dels mots segons el seu tipus conceptual, la distinció entre predicats, arguments i adjunts, i les nocions de *rol semàntic* i de *rol discursiu*.

El mòdul "Estructura del sintagma nominal" examina les tipologies gramaticals en l'àmbit del sintagma nominal, específicament en les categories de definitud, dixi, nombre, quantificació, qualificació adjectiva i possessió.

En el mòdul "L'expressió de les funcions oracionals" estudiem com s'expressen en les diferents llengües les funcions gramaticals i discursives dels sintagmes nominals en l'oració, tant gramaticals (subjecte, objecte) com discursives (tema, focus).

El mòdul "Operadors semàntics de l'oració" tracta de la variació en les formes d'expressar els operadors semàntics que afecten el conjunt de l'oració, és a dir el temps, l'aspecte, la modalitat, la polaritat (afirmativa i negativa) i la il·locució (declarativa, interrogativa, imperativa).

Finalment, el mòdul "Les oracions compostes" s'ocupa de l'oració composta, en els seus dos tipus: coordinació i subordinació.

Les explicacions de cada mòdul van acompanyades d'activitats consistents a aplicar els conceptes estudiats sobre exemples de diferents llengües.

Per a la transcripció dels exemples s'ha respectat en general l'ortografia de cada llengua; en les llengües que utilitzen un alfabet diferent del llatí, s'utilitza una transcripció estàndard, que correspon normalment (encara que no sempre) a la pronúncia de l'anglès. En els exemples de llengües que no tenen una ortografia oficial, la transcripció fa servir l'alfabet fonètic internacional (AFI).

Continguts

Mòdul 1

Tipologia i universals

Juan Carlos Ruiz Antón

1. Classificació genealògica
2. Les tipologies holístiques
3. Els universals lingüístics
4. Traduïbilitat entre llengües

Mòdul 2

Nocions bàsiques de tipologia funcional

Juan Carlos Ruiz Antón

1. Funcions i estratègies
2. Classes de conceptes
3. Estructura de la predicació
4. Rols discursius

Mòdul 3

Estructura del sintagma nominal

Juan Carlos Ruiz Antón

1. Tipus de referència
2. La persona
3. El gènere i els sistemes de classificació nominal
4. La dixi i els demostratius
5. El nombre
6. Numerals
7. Qualificació adjectiva
8. Qualificació nominal

Mòdul 4

L'expressió de les funcions oracionals

Juan Carlos Ruiz Antón

1. Marca de cas
2. Concordança verbal
3. Sistemes de diferenciació de subjecte i objecte
4. Perspectiva i veu
5. L'expressió dels rols discursius

Mòdul 5

Operadors semàntics de l'oració

Juan Carlos Ruiz Antón

1. El temps
2. L'aspecte

3. Modalitat
4. Interacció entre temps, mode i aspecte
5. Polaritat
6. L'expressió dels actes de parla

Mòdul 6

Les oracions compostes

Juan Carlos Ruiz Antón

1. La coordinació
2. La subordinació
3. Subordinació completiva
4. Subordinació relativa
5. Subordinació adverbial

Abreviatures

Aquestes abreviatures corresponen als conceptes gramaticals que apareixen més sovint en les glosses dels exemples. Altres abreviatures s'expliquen en el text.

1, 2, 3	Primera, segona, tercera persona
ABS	Absolutiu (cas)
AC	Acusatiu (cas)
ACT	Activa (veu)
AG	Agent
ALI	Possessió alienable
ART	Article
ASSOC	Associatiu (cas)
AUX	Verb auxiliar
AUXN	Verb auxiliar negatiu
CLSF	Classificador
DAT	Datiu (cas)
DECL	Declaratiu
DEF	Definit
DNT	Deòntica (modalitat)
DU	Dual (nombre)
EPI	Epistèmica (modalitat)
ERG	Ergatiu (cas)
ESP	Específic
FEM	Femení
FOC	Focus
FUT	Futur (temps)
GEN	Genitiu (cas)
GER	Gerundi
HAB	Habitual (aspecte)
IMPF	Imperfectiu (aspecte)
IMPR	Imperatiu
INALI	Possessió inalienable
IND	Indicatiu (mode)
INESP	Inespecífic
INF	Infinitiu
INSTR	Instrumental (cas); instrument (rol semàntic)
INT	Marca d'interrogació
IRR	Irrealis (modalitat)
LOC	Locatiu (cas, rol semàntic)
MASC	Masculí
MOD	Modificador
NEG	Negació

NEU	Neutre (nombre)
NEX	Nexe
NOPAST	No passat (temps)
OBJ	Objecte
OBL	Oblic (cas)
OD	Objecte directe
OI	Objecte indirecte
PAC	Pacient
PART	Partitiu (cas)
PASS	Passiva (veu)
PAST	Passat (temps)
PAUC	Paucal (nombre)
PF	Perfectiu (aspecte)
PL	Plural
PRES	Present (temps)
PROG	Progressiu (aspecte)
PTC	Participi
REA	Realis (modalitat)
REL	Relatiu (pronom)
SG	Singular
SUB	Subordinant (afix o partícula)
SUBJ	Subjecte
SBJT	Subjuntiu (mode)
TM	Tema

Bibliografia

Brown, Keith; Miller, Jim (eds.) (1999). *Concise Encyclopedia of Grammatical Categories*. Elsevier.

Brown, Keith (ed.) (2006). *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2a. edició). Elsevier.

Butler, Christopher S. (2003). *Structure and Function. A Guide to Three Major Structural-Functional Theories*. Vol. 1: *Approaches to the simplex clause*. Vol. 2: *From clause to discourse and beyond*. John Benjamins.

Comrie, Bernard (1981). *Language Universals and Linguistic Typology: Morphology and Syntax* (2a. edició 1989). Basil Blackwell. [Trad. cast.: *Universales del lenguaje y tipología lingüística*. Gredos, 1988].

Creissels, Denis (2006). *Syntaxe Générale, Une introduction typologique*. Vol. 1: *Catégories et constructions*. Vol. 2: *La phrase*. París: Hermes.

Croft, William (1990). *Typology and Universals* (2a. edició). Cambridge University Press, 2003.

Givón, Talmy (2001). *Syntax. An Introduction*. John Benjamins.

Greenberg, Joseph H. (ed.) (1978). *Universals of human language* (4 vol.). Stanford University Press.

Hagège, Claude (1982). *La structure des langues* (2a. edició corregida 1986, 5a. edició corregida 1999). Presses Universitaires de France ("Que sais-je?", 2006).

Haspelmath, Martin i altres (eds.) (2001). *Sprachtypologie und Sprachliche Universalien/Language Typology and Language Universals: Ein Internationales Handbuch/An International Handbook* (vol. 1). De Gruyter.

Haspelmath, Martin i altres (eds.) (2005). *The World Atlas of Language Structures*. Oxford University Press.

Kroeger, Paul R. (2005). *Analyzing Grammar. An Introduction*. Cambridge University Press.

Moreno Cabrera, Juan Carlos (1995). *La lingüística teórico-tipológica*. Gredos.

Moreno Cabrera, Juan Carlos (1997). *Introducción a la lingüística. Enfoque tipológico y universalista*. Síntesis.

Moreno Cabrera, Juan Carlos (2000). *Curso universitario de lingüística general* (2a. edició corregida i ampliada). Vol. 1: *Teoría de la gramática y sintaxis general*. Síntesis.

Pavey, Emma L. (2010). *The Structure of Language. An Introduction to Grammatical Analysis*. Cambridge University Press.

Payne, Thomas E. (1997). *Describing morphosyntax. A guide for field linguists*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Ramat, Paolo (1985). *La typologie linguistique*. Presses Universitaires de France.

Romera, Lourdes; Salcioli, Valèria; Rosselló, Joana (1997). *Tipologia lingüística*. Universitat de Barcelona.

Shopen, Timothy (ed.) (2007). *Language Typology and Syntactic Description* (1a. edició 1985). Vol. I: *Clause structure*. Vol. II: *Complex constructions*. Vol. III: *Grammatical categories and the lexicon*. Cambridge University Press.

Song, Jae Jung (2001). *Linguistic Typology. Morphology and Syntax*. Longman.

Song, Jae Jung (ed.) (2011). *The Oxford Handbook of Language Typology*. Oxford University Press.

Whaley, Lindsay J. (1997). *Introduction to typology. The unity and diversity of language*. SAGE Publications.